

Наталія Гілязова

**ВІТРАЖНІ КОМПОНЕНТИ У ФОРМУВАННІ ІНТЕР'ЄРІВ
ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: СВІТИЛЬНИКИ**

У статті досліджено вітражні освітлювальні прилади Івано-Франківщини початку ХХІ століття як компонент формування сучасного інтер'єру. Розглянуто основні художні та стилістичні особливості їх творення. Проаналізовано колористичні відмінності композиційних схем.

Ключові слова: вітраж, світильник, композиція, форма.

Наталія Гілязова

**ВИТРАЖНЫЕ КОМПОНЕНТЫ В ФОРМИРОВАНИИ ИНТЕРЬЕРОВ
ИВАНО-ФРАНКОВЩИНЫ НАЧАЛА ХХІ ВЕКА: СВЕТИЛЬНИКИ**

В статье исследовано витражные осветительные приборы Ивано-Франковщины начала ХХІ века как компонент формирования интерьера. Рассмотрено основные художественные и стилистические особенности их создания. Проанализировано колористические различия композиционных схем.

Ключевые слова: витраж, светильник, композиция, форма.

Natalia Hiliazova

**STAINED-GLASS COMPONENTS IN CREATING INTERIORS
IN IVANO-FRANKIVSK REGION AT THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY: LAMPS**

Stained-glass lighting appliances in Ivano-Frankivsk region at the beginning of the XXI century as a component of modern interior formation are examined in the article. The main artistic and stylistic peculiarities of their creation are determined. Analyzed the differences colorful composite schemes.

At the beginning of the XXI century stained-glass in Ukraine, specifically in Ivano-Frankivsk region, acquired new features – the use of electric light, which greatly expanded the implementation of stained-glass components in living spaces and public areas. Owing to L. Tiffany's innovations, mounting of glass into copper foil, it was possible to create volumetric shapes for lighting appliances. Shades of colored glass are used in decoration of variety of lamps including table lamps, sconces, chandeliers and so on.

The theme of research of stained-glass lamps in Ivano-Frankivsk region at the beginning of the XXI century was not elucidated in art publications. This fact determines the topicality of the proposed research work.

The purpose of the article is to determine artistic and stylistic features of creation of stained-glass lamps in Ivano-Frankivsk region at the beginning of the XXI century.

Due to the functionality of the lighting unit and stylistic direction of the interior artist creates shape and stained with various color and compositional variations.

One type is stained-glass lamp – ceiling. It is shaped like a hemisphere fastened to the ceiling. Such ceiling creates Valerian Fedoryak. Stained-glass ceiling randomly filled with hundreds of small pieces of glass that formed on the ratio of nuance. Color – also barely noticeable difference of shades of yellow. Ends composition wreath of flowers is placed on top of the lampshade.

Zinovy Savin made a series of stained-glass fixtures for private homes, where shade is dome shape and attached to the ceiling on forged chain. Following the style of the interior, the author used in the composition of the motifs of floral ornament in bright saturated colors. Taking into account the

compositional methods and manner of performance can be argued that the creation of fixtures author had based stained-glass ceiling American master Louis Tiffany. So are called lamps in the style of "Tiffany".

Another type of fixture is stained-glass lampshade is shaped like a bowl. She forged mounted in the base and hung on chains from the ceiling. One of these samples – lamp for private housing set Valerian Fedoryak. Stained-glass bowl formed of small pieces of glass of different configurations – triangles and rectangles. This method of stacking is quite extraordinary and resembles a mosaic.

A common view is stained-glass lamp is sconces. For example, consider a wall lamp indoors coffee "Galka". The author used for laying yellowish translucent textural glass that transmits light well and brightens the room. Oval track set up with items that are symbolic form of coffee grains. The middle candle remained free, decorated with multiple glass beads of the same color as the background. Elongated and not loaded decor composition is also a positive factor in the creation of stained glass wall lamp.

An interesting view, in our opinion, is a stained-glass lamps cubic form. They have a metal frame in the form of a cube, which are fixed stained glass inserts. Enhances the simple form colored stained-glass. So when incorporated in the interior lighting appear shimmering colored reflections, providing living room of elegance and tranquility.

Extraordinary kind of stained-glass lamps are plane, which is mounted in a frame and forged metal hung from the ceiling on chains created by Olga Revchuk the interior bedroom. Plane fixture has an oval shape with sharp edges. Abstract composition composed of stained yellow, blue, purple and orange colors of textured glass that gave the room a playful shimmer and increased the contrast of the composition.

Stained-glass lamps are considered to be an important component in modern interior creation. It refers to lamps, sconces, table lamps etc. Stained-glass lampshades have different shapes: spherical, dome, flat, cube, cone and so on.

Authors and customers pay special attention to floral motifs with secessionist elements. Geometric and abstract compositions are also common.

Stained-glass lamps do not only functionality, but also solve the important tasks of spatial and aesthetic environment and creating color atmosphere.

Key words: *stained-glass, lamp, composition, form.*

Вітраж завжди був і залишається вишуканою та дорогою прикрасою інтер'єру. На початку ХХІ століття цей вид творчості в Україні, зокрема й на Івано-Франківщині, набув нових ознак – застосування електричного світла, що значно розширило впровадження вітражних компонентів у житлових та громадських приміщеннях. Завдяки нововведенням Луїса Тіффані, а саме, монтуванню скла у мідну плівку, стало можливим створювати об'ємні форми для освітлювальних приладів [5, с. 71]. Абажурами з кольорового скла декорують настільні лампи, бра, люстри тощо.

Тема дослідження вітражних світильників Івано-Франківщини початку ХХІ століття не висвітлена у мистецтвознавчих виданнях. Це й зумовлює актуальність запропонованої праці. Вагомий внесок у вивчення освітлювальних приладів загалом зробила М. Маркович. Праці присвячені дослідженню українських світильників у контексті мистецтва Європи [2]. У ході роботи автору цієї статті знадобилися також публікації вчених Е. Уїллі [5] та Г. Фар-Беккера [6], в яких проаналізовано багатовікові досягнення в галузі вітражного скла, висвітлено генезу і становлення вітража в європейському та світовому мистецтві.

Мета статті – визначити художні й стилістичні особливості творення вітражних світильників Івано-Франківщини початку ХХІ століття.

Враховуючи функціональне призначення освітлювального приладу та стилістичний напрямок інтер'єру, художник створює форму та вітраж з різноманітними композиційними і кольоровими варіаціями.

Одним з видів вітражного світильника є – плафон. Він має форму півкулі, прикріпленої до стелі. Такі плафони можемо споглядати в доробку художника-вітражиста Валер'яна Федоряка. Вони однакові за формою, але мають різне композиційне вирішення (Лл. 1).

Вітражний плафон хаотично заповнений сотнею маленьких шматочків скла, які сформовані на нюансному відношенні величин (м. Івано-Франківськ, 2010 р.). Кольорова гама – теж ледь помітна різниця відтінків жовтого кольору. Завершує композицію вінок квітів, який розміщений у верхній частині абажура. Рослинні елементи укладені зі скла зелених та фіолетових відтінків. Нюансне композиційне й кольорове відношення є засобом вираження цілісності та спокою у творі, де повторення елементів і кольору виступає сильніше, ніж відмінність. Вітражний плафон є унікальною окрасою приміщення. За рахунок градації теплих відтінків скла в інтер'єрі панує спокійна атмосфера з мерехтливими відблисками світла.

Наступний зразок – це плафон у стилі модерн, однак не круглої, а восьмигранної форми. Ним прикрашено інтер'єр кав'ярні “Галка”, приміщення якої створено з дотриманням усіх стилістичних канонів, характерних для періоду модерну (м. Івано-Франківськ, 2004 р.) (Іл. 2).

Плафон порівняно великих розмірів об'єднаний по периметру стилізованими рослинними елементами декору. Пластична смуга ритмічного орнаменту червоних, жовтих та зелених тонів підтримана сітчастим тлом білого кольору, гармонійно вписана в інтер'єр кав'ярні й доповнила його органічне звучання.

Зиновій Савин виготовив низку вітражних світильників для приватних помешкань, в яких абажур має купольну форму і кріпиться до стелі на кованому ланцюгу (2008–2010 рр.) [1, с. 1152]. Дотримуючись стилістики інтер'єру, автор у композиційному вирішенні використав мотиви рослинного орнаменту в яскраво-насиченій кольоровій гамі.

Візуально купол поділений на дві частини. Нижня частина декорована по колу стилізованими квітами троянд, зібраних з яскраво червоних, фіолетових відтінків скла, навколо квітів – насичена зелень смарагдових кольорів, що творить вишукану кайму. Композиція верхньої частини купола сітчаста. Складена з маленьких модулів прямокутної форми напівпрозорого білого скла, що забезпечує максимальне проникнення світла. Контрастне поєднання структури композиції вітража, а саме суха геометричність верхньої частини вітражного купола та вигадливо вигнуті контури квітів і листя рослини, розкривають художній образ твору та підсилюють його виразність (Іл. 3).

Наступний абажур має ідентичну форму та схожу композиційну систему з попереднім світильником. Сітчасте тло абажура сформоване з модулів прямокутної форми білого скла. Посередині вітраж обвиває пишний вінок з квітів півонії оранжевих відтінків скла та листків кольору соковитої зелені (Іл. 4).

Біле тло підсилює кольорове сприйняття оранжевих квітів та зеленого листя, чим додає цілісності полотну. Про доцільність поєднання білого кольору з кольоровими плямами стверджує французький неоімпресіоніст П. Сіньяк – “...Деякі кольори навіть не зберігають своєї якості, якщо вони не оточені білим. Жовтий і оранжевий кольори гублять усяку виразність, усяку силу, якщо око не може зіставити їх із сусіднім білим...” [3, с. 437].

Враховуючи функціональне призначення світильників – освітлювати простір інтер'єру приватного житла, художник не випадково і дуже вдало komponує вітраж. Кольорова гама насичених теплих відтінків створює піднесений настрій, забарвлюючи штучне освітлення у грайливо-мерехтливі бліки. Вітражні абажури є важливою домінантою інтер'єру.

Загалом беручи до уваги композиційні прийоми абажурів і манеру виконання, можна стверджувати, що для створення світильників автор узяв за основу сецесійні вітражні плафони американського майстра Луїса Тіффані, тому світильники мають назву “у стилі тіффані” [6, с. 249].

Ще одним видом вітражного освітлювального приладу є світильник, в якого абажур має форму чаші. Вона вмонтована в ковану основу та підвішена на ланцюгах до стелі.

Один з таких зразків – світильник до приватного житла, який створив Валер'ян Федоряк (м. Івано-Франківськ, 2013 р.). Вітражна чаша сформована з дрібних шматків скла різноманітної конфігурації – трикутників та прямокутників (Іл. 5). Такий метод укладання є неординарним і нагадує мозаїку. Автор вдало та цікаво вирішив з кольором – низ чаші безбарвний, таким чином простір добре освітлюється, далі жовта, потім червона і завершальна

смуга фіолетового кольору. Посередині світильника хаотично по колу розміщені великі й малі скляні кульки синього та білого кольорів, що яскраво доповнюють композицію.

Наступним зразком є два ідентичні великі підвісні світильники, якими декоровано ресторан-колибу (Івано-Франківська обл., 2004 р.) (Іл. 6). Авторство належить Зиновію Савину. Композицію чаші творять рослинні мотиви соняхів. Квіти довільно розташовані на вітражі у рапортному порядку. Вони складені з цільних шматків жовтогарячого фактурного скла і насичено-медової серединки. Соняхи оточені листям яскравого-зеленого і смарагдових відтінків скла. Слід підкреслити винятковість зображення соняхів, оскільки можна припустити, що майстер прагнув відтворити флору, яка притаманна рідному краю.

Поміж квітів виринає зображення метеликів, забарвлених у червоний, жовтий і синій кольори, що гармонійно поєднуються із жовтогарячими квітами [4, с. 97]. Утворене з маленьких шматків білого скла довільної форми тло підкреслює насиченість барв та лінію контуру, надає об'єкту цілісності й образного сприйняття в об'ємно-просторовому середовищі.

Зазначимо, що квіткові мотиви, кольорова пляма, лінія-контур – основні чинники, які творять художньо-образну та композиційну основу цих абажурів. Світильники гармонійно вписалися в інтер'єр закладу, який виконаний у народному стилі, оздоблений деревом та кованими елементами.

Поширеним видом є бра, вітражний абажур якого може мати будь-яку форму – чашоподібну, півциліндричну, купольну тощо.

Для прикладу розглянемо настінний світильник у приміщенні кав'ярні “Галка” (м. Івано-Франківськ, 2004 р.). Абажур має видовжену по вертикалі півциліндричну форму. Автор використав для укладання напівпрозоре жовтуватого відтінку фактурне скло, що добре пропускає світло та освітлює приміщення (Іл. 7).

Верхня та нижня частини сформовані з овальних елементів, які мають символічний вигляд кавового зерна. Овали розміщені у смужці й метрично повторюються. Для такої структури композиції характерні спокійна монотонність та врівноваженість, що підтверджено у даному вітражі. Середина світильника залишилася вільною, декорована кількома скляними кульками такого ж кольору, як і тло. Видовжена форма і не завантажена декором композиція також є позитивними чинниками у створенні вітража настінного світильника.

Цікавий вид, на наш погляд, – вітражні світильники кубічної форми. Вони мають металевий каркас у вигляді куба, в який закріплені вітражні вставки. Металеві освітлювальні прилади часто оздоблюють не тільки кольоровим склом, а й прозорим, а також пластмасою, каменем, полотном тощо [2, с. 214].

Світильники такого напрямку створює художник Валер'ян Федоряк. По центру площини вітража розміщена велика абстрактна квітка, складена зі скла зелених та голубих відтінків (м. Яремче, 2009 р.). Квітка холодної кольорової гами чітко проглядається на контрастному багряному тлі. Усі чотири сторони світильника заповнені однаковими вітражами. Використане скло доволі насичених та яскравих кольорів, тому цей світильник виконує більше декоративну функцію, ніж освітлювальну (Іл. 8).

Наступний світильник, що заслуговує уваги, Лев Чопенко виконав для приватного житла, і він має форму, аналогічну попередньому (м. Коломия, 2009 р.) [1, с. 1158]. Абстрактна композиція вітражів сформована з різної величини квадратних і прямокутних форм. Дещо просту форму й композицію світильника підсилює поєднання прозорого й насичених відтінків рожевого, жовтого, червоного рельєфного скла. Відтак при увімкненому освітленні в інтер'єрі з'являються мерехтливі різнобарвні бліки, надаючи житловому приміщенню вишуканості та спокою (Іл. 9).

Неординарним різновидом вітражних світильників є площинний, який вмонтований у металевий кований каркас та підвішений до стелі на ланцюгах. Його створила Ольга Ревчук до інтер'єру спальні (м. Івано-Франківськ, 2007 р.).

Площина освітлювального приладу має овальну форму з гострими краями. Симетрична композиція вітража візуально розділена на дві половини, які повторюються у дзеркальному відображенні. Вона сформована з експресивних абстрактних смуг різної форми: вузьких і широких, півкруглих та прямих. “Композиція – це мистецтво розміщувати декоративним чином

різноманітні елементи, якими володіє художник для вираження своїх відчуттів...” – зазначив французький художник А. Матісс [3, с. 232]. Активно виражені відміни у структурі вітражного полотна створили контраст композиції та посилили його виразність.

Гармонійне поєднання жовтого, синього, фіолетового й оранжевого кольорів фактурного скла у кольоровому наповненні вітража надало приміщенню грайливого мерехтіння та підсилило контрастність композиції. Активною декоративною підтримкою підвісному світильнику в інтер’єрі спальні є вітражне застелення, яке вмонтоване у перестінку між спальнею і дитячою кімнатою.

У підсумку зазначимо, що вітражні світильники Івано-Франківщини початку ХХІ століття – важливий компонент у формуванні сучасного інтер’єру. Абажури є різної форми: сферичні, купольні, площинні, кубічні, конусні тощо. Особливої уваги автори й замовники надають рослинним мотивам із сецесійними елементами. Поширеними є також геометричні й абстрактні композиції.

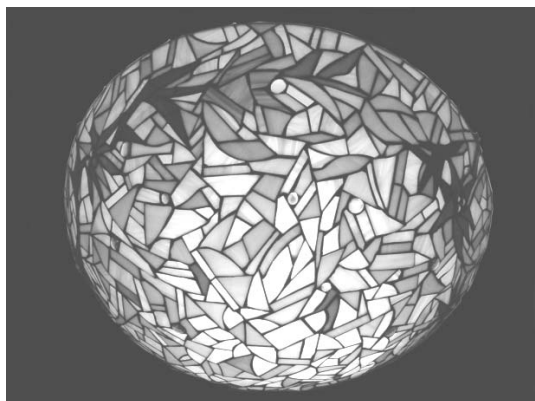
Освітлювальні вітражні прилади виконують не тільки функціональне призначення, а й вирішують важливі завдання організації та естетизації просторового середовища і створення світлобарвної атмосфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гілязова Н. Майстри вітража Івано-Франківщини кінця ХХ – початку ХХІ ст. / Н. Гілязова // Народознавчі зошити. Двомісячник Інституту народознавства НАНУ. – Львів, 2013. – № 6. – С. 1150–1159.
2. Маркович М. Й. Металеві світильники: історія, типологія, художні особливості / М. Й. Маркович // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. – 2010. – № 1. – С. 213–217.
3. Мастера искусства об искусстве: в 7 т. / [под. ред. А. А. Губер, И. Л. Маца, Н. В. Яворовская]. М. : Искусство, 1969. – Т. 5. – 541 с.
4. Печенюк Т. Кольорознавство / Т. Печенюк. – Л. : Грані-Т, 2009. – 191 с.
5. Уилли Е. Искусство цветного стекла / Е. Уили // Курьер ЮНЕСКО. – М. – 1997. – С. 65–78.
6. Фар-Беккер Г. Искусство модерна ; [пер. с нем. А. Жукова и др.]. – М. : АСТ, 2004. – 428 с.

REFERENCES

1. Hiliazova, N. (2013), *Maistry vitrazha Ivano-Frankivshchyny kintsya XX – pochatku XXI st.* [Master stained-glass Ivano-Frankivsk late XX – early XXI century], *Narodoznavchi zoshyty. Dvomisiachnyk Instytutu narodoznavstva NANU*, [Ethnology notebooks. Bimonthly National Academy of Sciences Institute of Ethnology], Lviv, no. 6, pp. 1150–1159. (in Ukrainian).
2. Markovich, M. (2010), *Metalevi svityllyky: istoriia, typologii, hudozhni osoblyvosti* [Metal fixtures: history, typology, artistic features], *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. V. Hnatiuka. Seriiia Mystetstvoznavstvo*, [Scientific notes of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: Arts], Ternopil, no. 1, pp. 213–217. (in Ukrainian).
3. *Mastery iskusstva ob iskusstve: v 7 t.* (1969), [Masters of Art about art: in 7 volumes], ed by Huber, A., Matza, I., Yavorovsky, N., Moscow, *Iskusstvo*, Vol. 5. (in Russian).
4. Pechenyuk, T. (2009), *Koloroznavstvo* [Cromatics], Lviv, Hrani-T. (in Ukrainian).
5. Uyly, E. (1997) *Iskusstvo tsvetnogo stekla* [Stained glass art], *Kurier YUNESKO*, Moscow, pp. 65–78. (in Russian).
6. Far-Becker, G. (2004) *Iskusstvo moderna* [Art Nouveau], Translated by Zhukova, A., Moscow, AST. (in Russian).

Іл. 1. В. Федоряк
Вітражний плафон,
м. Івано-Франківськ, 2010 р.

Іл. 2. Вітражний плафон у кав'ярні
"Галка", м. Івано-Франківськ, 2004 р.

Іл. 3. З. Савин
Вітражний світильник,
м. Коломия, 2008 р.

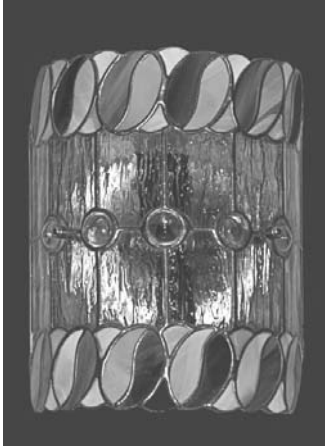
Іл. 4. З. Савин
Вітражний світильник,
м. Івано-Франківськ, 2010 р.

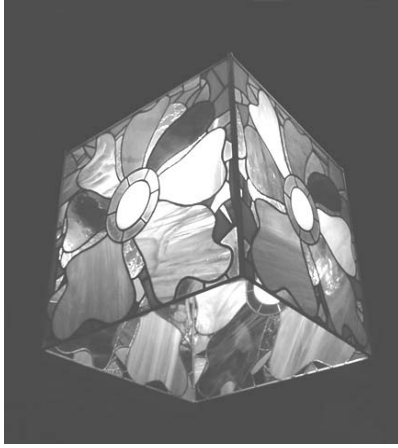
Іл. 5. В. Федоряк
Вітражний світильник,
м. Івано-Франківськ, 2013 р.

Іл. 6. З. Савин
Вітражний світильник,
Івано-Франківська обл., 2004 р.

Іл. 7. Настінний
світильник у кав'ярні
“Галка”,
м. Івано-Франківськ, 2004 р.

Іл. 8. В. Федоряк
Вітражний світильник,
м. Яремче, 2009 р.

Іл. 9. Л. Чопенко
Вітражний світильник,
м. Коломия, 2009 р.

УДК 7.036 (477=520) : 7.071.1 (477)

Алла Ожога-Масловська

ЯПОНІЗМ У МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ: ТВОРЧІСТЬ ОЛЕКСІЯ ЄСЮНІНА

У статті досліджено прояви японізму в сучасному художньому просторі України на прикладі творчості харківського художника Олексія Єсюніна. Розглянуто живописні, пластичні та поетичні твори митця в контексті японських мистецьких традицій. Визначено засоби використання японських технік складання паперу, принципів побудови пейзажу, віршування. Стаття базована на матеріалах приватних і галерейних колекцій.

Ключові слова: японізм, сучасне мистецтво України, творчість Олексія Єсюніна, оригами, пейзаж, хайку.

Алла Ожога-Масловская

ЯПОНИЗМ В УКРАИНСКОМ ИСКУССТВЕ КОНЦА ХХ – НАЧАЛА ХХІ СТОЛЕТИЙ: ТВОРЧЕСТВО АЛЕКСЕЯ ЕСЮНИНА

В статье исследованы проявления японизма в современном художественном пространстве Украины на примере творчества харьковского художника Алексея Есюнина. Рассмотрены живописные, пластические и поэтические произведения художника в контексте японских художественных традиций. Определены способы использования японских техник складывания бумаги, принципов построения пейзажных композиций, стихосложения. Статья построена на материалах частных и галерейных коллекций.

Ключевые слова: японизм, современное искусство Украины, творчество Алексея Есюнина, оригами, пейзаж, хайку.